

1. Obiekt

KOSCIOL EWANG.-AUGS. p.w. św.MATEUSZA

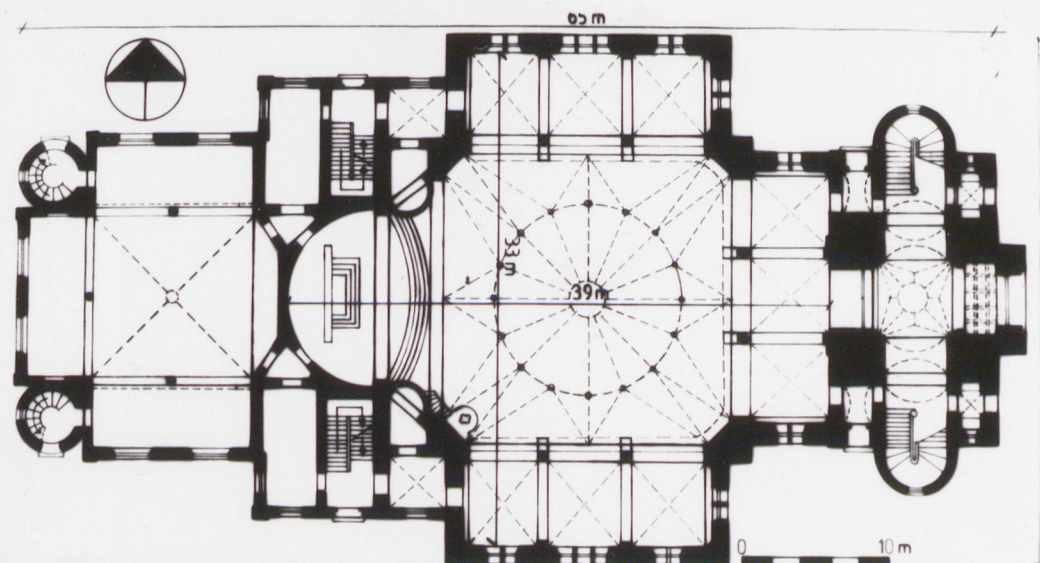
2. Czas powstania

1909-1928

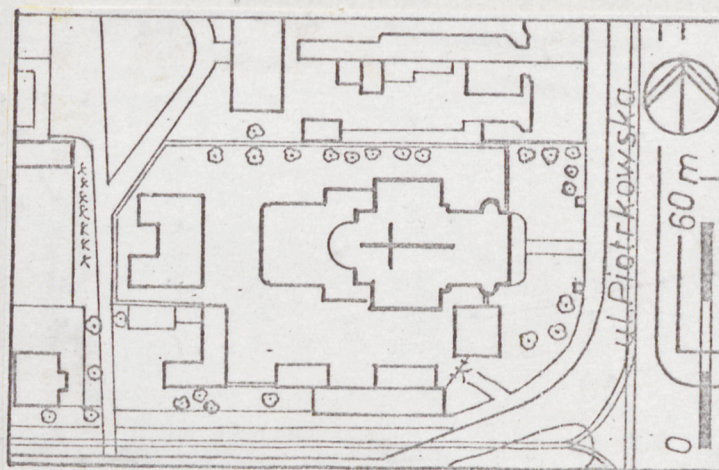
3. Miejscowość

Łódź

11. Zdjęcia rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

RZUT PRZYZIEMIA SKALA 1:500
WYK. K. STEFANSKI

SYTUACJA SKALA 1:2000

4. Adres

Łódź, ul. Piotrkowska 279/283

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo łódzkie

gmina

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo łódzkie

powiat

8. Właściciel i jego adres

Parafia ewang.-augsb. św.
Mateusza ul. Piotrkowska
279/283
90-457 Łódź

9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

Nr A/115

data 20.01.1971

Autor projektu: "Wende i Klaus" Franz Schwechten

Historia: Obiekt powstał jako trzeci kościół. W 1906r w zamkniętym konkursie wybrano projekt firmy "Wende i Klaus". W 1909r. rozpoczęto budowę, którą wkrótce przerwano, a projekt k. przerobiono, powiększając go. Przesłano jednocześnie plany berlińskiemu arch. F. Schwechtenowi, który dokonał ich przeróbki. W 1910r budowa ponownie ruszyła. Przerwał ją wybuch I wojny światowej. K. ukończono w 1928r.

Styl: "wilhelmiński" neoromanizm

Sytuowanie: K. położony w centrum miasta, przy granicy dzielnicy Śródmieście i Górna, obok skrzyżowania ulicy Piotrkowskiej i Czerwonej. Od płn. sąsiaduje ze zwartą zabudową mieszkalną, od zach. z zabudową luźną. Od pld. i wsch. zakł. tym dy przemysłowe. Usytuowany na prostokątnej działce, wydłużonej na linii wsch.-zach., ograniczonej od płn. i pld. sąsiednią zabudową kamienicy i oficyn. W zach. części w trakcie budowy dom parafialny, wzdłuż pld. granicy zabudowanie gosp., wzdłuż granicy płn. zadrzewienie. K. nieorientowany, fasada od wsch. zwrócona w stronę ul. Piotrkowskiej.

Materiał: K. murowany z cegły na zaprawie cementowej, obustronnie tynkowany. Stropy żelbetowe: nad centralną częścią kopuła w formie sklepienia gwieździstego, nad bocznymi nawami, kruchtami i w kaplicy krzyżowe i krzyżowo-żebrowe, nad pom. pomocniczymi płaskie stropy Kleina. Więźba drewniana krokwiowo-jętkowa wzmocniona wieszarami.

Dachy kryte dachówką holenderką /korpus i transept/ oraz blachą ocynkowaną. Posadzki ceramiczne, lastrikowe /kaplica/, podłogi deskowe na emporach. Drzwi drewniane płycinowe, gł. wejściowe drzwi skrzydłowe z ozdobnymi nakładkami, poprzedzone od wnętrza ozdobną kratą żelazną, drzwi do krucht wahadłowe, przeszklone górą, z przeszklonymi nadświetlami. W nadświetlach kruchty gł. witraże. Okna pojedyncze o żelaznych ramach i szprosach, w gł. oknach witraże, w bocznych szkło zwykłe i grube groszkowane. Schody o konstrukcji betonowej na belkach żelaznych o stopniach z lastrika, przy prezb. dwubiegowe powrotne przy kruście zabiegowe. Na wieżę schody drewniane czterobiegowe. Na emporę kaplicy kręte murowane.

Plan: K. na planie zbliżonym kształtem do krzyża greckiego, część centralna o formie kwadratu o ściętych narożach, ramiona boczne prostokątne, dzielone na trzy przęsła, od zach. półkolistą absydą prezbiterium flankowane przedścionkami na planie trójkąta oraz prostokątnymi pom. pomocniczymi i klatką schodową na emporę. Od frontu kruchta w części centralnej na planie kwadratu, poprzedzona prostok. przedścionkiem, po bokach klatki schodowe wysunięte poza lico murów w formie półkolistego ryzalitu, od zach. i wsch. poprzedzona małymi prostok. przedścionkami. Od zach. do k. przylega kaplica confirmacyjna na planie zbliżonym do krzyża grec. część centralna kwadratowa, boczne prostokątne, od wsch. płytkie prezb. na planie spłaszczonego rombu pięciobocznego. W narożach od zach. okrągłe klatki schodowe.

Bryła: Część centralna zwarta, wysokie dachy dwuspadowe korpusu i bocznych ramion jednakowej wysokości tworzą zarys krzyża grec. Od frontu kruchta nakryta w częściach bocznych dachami dwuspadowymi prostopadłymi do osi gł. k., w części środkowej dwukondygnacyjna wieża o podstawie kwadratu, wyżej ośmioboczna, nakryta wysokim ośmiobocznym hełmem iglicowym, dolna kondygnacja flankująca na narożach ośmioboczne wieżyczki nakryte hełmami stożkowymi. Po bokach kruchty niższe półkolisty ryzality nakryte daszkami stożkowymi. Absyda prezb. nakryta dachem stożkowym. Niższa kaplica nakryta krzyżującymi się dachami dwuspadowymi /od wsch. trójspadowy/ tworzącymi zarys krzyża grec. Okrągłe klatki schodowe kryte dachami stożkowymi. Część zach. kaplicy i płn.-zach. część k. podpiwniczona.

14. Kubatura ok.20000 m ³ /z kaplicą bez pom.pomocniczych/	15. Powierzchnia użytkowa 1100 m ² /z kaplicą, bez pom.pomocniczych/	16. Przeznaczenie pierwotne sakralne	17. Użytkowanie obecne sakralne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan zachowania wszystkich elementów dobry	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

WAPŁ RGP Wydz. Adm. 9793 i 10281
Archiwum kościoła jezuitów p.w. Najświętszego
Serca Jezus. w Łodzi

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst Krzysztof Stefański, październik 1989

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki j.w.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. j.w.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów

Łódź, OBIDZ

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

22. Bibliografia

Joseph Dietrich, Altein Gott..., Łódź 1928
Jubilaeumsschrift der Lodzer Zeitung, Łódź 1913
Krzysztof Stefański, Architektura sakralna Łódź
1860-1914. Kwartalnik Architektury i Urbanistyki
1988, z. 2.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

27. Załączniki

Wkładka nr 1. Opis c.d., Zdjęcia obiektu

Wkładka nr 2. Zdjęcia obiektu

1. Miejscowość Łódź	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół św. Mateusza	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Opis c.d., Zdjęcia obiektu
------------------------	--	--

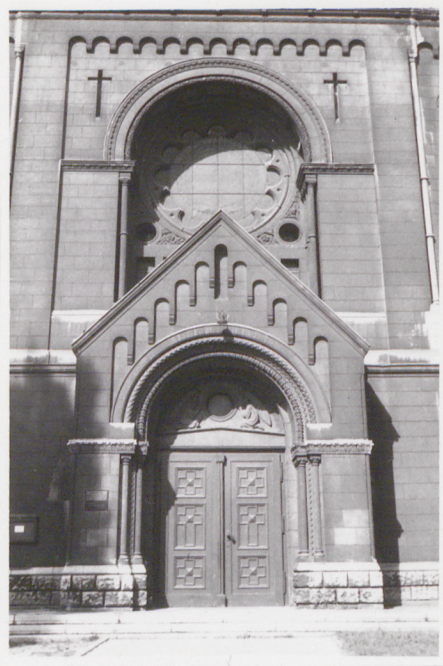
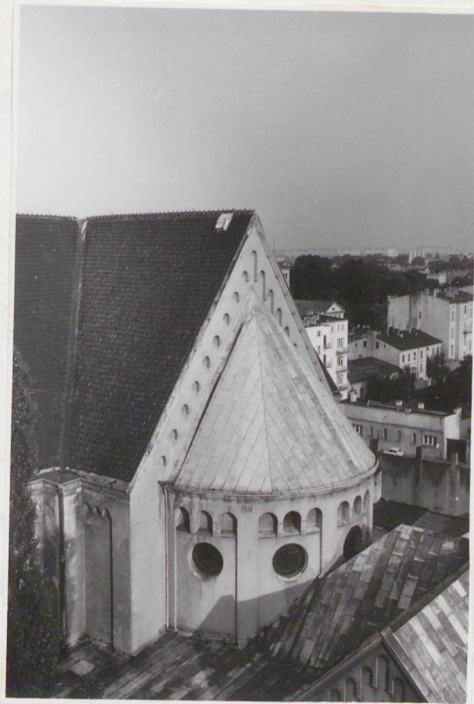
Elewacje: Wszystkie el. tynkowane. El. kościoła pokryte płaskim boniowaniem płytowym o groszkowanej fakturze liści, dołem rustykowany cokół. Wszystkie okna zamknięte półkoliście, otwory drzwiowe prostokątne z półkolistymi nadświetlami /poza wejściem gł./ W fasadzie wejście gł. na osi ujęte wysuniętym portalem arkadowym o smukłych kolumnach i archiwoltach pokrytych plecionką, pole wimpergi wypełnia arkadowy fryz. Tympanon z okulusem w centrum i dwoma adorującymi aniołkami. Proste portale z płaską archiwoltą na dwóch kolumnach ujmują wejścia boczne. El. kościoła dzieli na dwie kondygnacje gzyms kordonowy na wys. ok. 4m. W dolnej kond. okienka bliźniacze/biforia/ oraz w części środkowej el. transeptu triforium oddzielone od siebie kolumnami kostkowymi, ujęte górą opaską z ornamentem ząbkowanym. Górna kondygn. podzielona lizenami na prostokątne pola zamknięte górą fryzem arkadowym /arkadki lombardzkie/. W poszczególnych polach wysokie okna ujęte górą opaską z kolumnami w ościeżach. W fasadzie pole na osi wypełnia arkadowa nisza z rozetą, powyżej trójkątny szczyt zamknięty fryzem arkadowym, z okienkiem trójforyjnym w centrum, także szczyty w bocznych el. kruchty. E. transeptu zwieńczone trójkątnym szczytem z takimiż arkadkami i triforium, wypełniają olbrzymie rozety ujęte ornamentalnie zdobioną archiwoltą wspartą na delikatnych kolumnach. Na wieży w dolnej części okrągłe tarcze zegarowe /poza str. zach/, na narożach małe wieżyczki. W górnej kondygn. arkadowe przeprucia z kolumnami w ościeżach i profilowaną opaską w zamknięciu, wypełnione podwójnym okienkiem i okulusem. Na osiach gł. przeprucia poprzedzone balkonikami. Górą trójkątne szczyty z triforiami. W hełmie wieży małe trójkątne okienka, na szczycie żelazny krzyż. El. kaplicy konfirmacyjnej zwieńczone trójkątnym szczytem obiedzionym fryzem arkadowym, w centrum rozeta, w przyziemiu szerokie okna o wykroju półkola osłonięte siatką. W klatkach schodowych okna o prostym wykroju, otwór drzwiowy obwiedziony opaską.

Wnętrze: Posadzka kościoła z płyt kwadratowych czarnych i jasno-szarych w układzie szachownicowym, w prezb. płytki białe. Wzdłuż ścian korpusu pas cokołowy wys. 80cm. Naroża i ściany boczne transeptu z boniami pasowymi w bocznych skrzydłach empory wsparte na przysadzistych kolumnach o przekroju czwórliścia pokrytych pseudomarmoryzacją, pod emporami niskie sklepienie krzyżowe, balustrada empor pokryta ornamentem roślinnym w prostokątnych polach oddzielonych kolumnami taskańskimi. Na narożnych pasach części centralnej polichromia roślinno-geometryczna ze złoceniami, z popiersiami 4 ewangelistów w medalionach w górnej części, także polichromowane bonie płytowe, powyżej w absydzie polichromia ze scenami Ukrzyżowania, Zdjęcia z krzyża oraz adorantami na złotym tle. Nad tym okulusy z witrażami i nad prezbiterium po bokach nisze odgródzone kamienną balustradą nad nimi półkoliste balkoniki z balustradą jak na emporach. W oknach witraże ze scenami ewangelicznymi, w rozetach od pld. Zmartwychwstanie, od pln. Wniebowstąpienie. W kruchcie na osi część centralna sklepiona sklep. żebrowym gwiazdzistym, po bokach przy ścianach rząd pseudomarmoryzowanych kolumniek o liściastych kapitelach. W klatkach schodowych okna z geometrycznymi witrażami na obrzeżach. W przedsionku sklepienie kasetonowe. W kaplicy konfirmacyjnej w bocznych częściach empory, pod nimi od pln. i pld. pomieszczenia oddzielone ścianką drewnianą, przeszkloną górą żółtym szkłem o szorstkiej fakturze.

Wkładkę założył: ..... Krzysztof Stefański .....
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: OBiDZ Łódź .....

PAŃSTWOWA SŁUŻBA
OCHRONY ZABYTEKÓW
Oddział Wojewódzki w Łodzi

1. Miejscowość Łódź	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół św.Mateusza	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Opis c.d., Zdjęcia obiektu
------------------------	---	--

Ważniejsze elementy wystroju i wyposażenia:

- witraże w korpusie i prezb. z informacjami o fundatorach, wyk.firma Adolph Seiler-Breslau 1923, witraże w kruchcie, wyk.firma Moczney ze Zbąszyna.
- polichromie, wyk.Julius Hornung wg proj.Roberta Lamba
- ołtarz marmurowany z reliefem "Chrystus w Ogrójcu" oraz klęczącymi aniołami oraz ambona z reliefami na balustradzie z elementami marmurowymi wyk.firma Jaeger und Milnikel wg proj.arch.P.Sense,
- chrzcielnica marmurowana, ośmioboczna, wyk.Urbanowski z Łodzi,
- zegar fundacji małż.Herbst wykonała firma Ph.Hoerz z Ulm nad Dunajem

Instalacje: elektryczna, ogrzewanie ciepłym powietrzem

Wkładkę założył: Krzysztof Stefański.....
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: OBiDZ Łódź.....

PAŃSTWOWA SŁUŻBA
OCHRONY ZABYTKÓW
Oddział Wojewódzki w Łodzi